

Wyrok z dnia 22 maja 2003 r., I CKN 348/01

Odtwórczy w warstwie językowej charakter dubbingu zastosowanego w utworze audiowizualnym wyłączał możliwość uznania aktorów dubbingujących za odtwórców głównych ról w tym utworze (art. 70 ust. 3 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, Dz.U. Nr 24, poz. 83 ze zm., w brzmieniu obowiązującym przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 9 czerwca 2000 r. o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, Dz.U. Nr 53, poz. 637).

Sędzia SN Tadeusz Domińczyk (przewodniczący)

Sędzia SN Mirosław Bączyk (sprawozdawca)

Sędzia SN Antoni Górski

Sąd Najwyższy w sprawie z powództwa Związku Artystów Scen Polskich w W. przeciwko S.E.G., spółce z o.o. w W. o zapłatę, po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 15 maja 2003 r., kasacji strony powodowej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 29 grudnia 2000 r.

oddalił kasację; zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 1000 zł kosztów postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Powodowy Związek Artystów Scen Polskich w W. domagał się od pozwanego – S.E.G., spółce z o.o. w W. kwoty 15 000 zł wynagrodzenia za eksploatację w latach 1995 i 1996 pozwanego dystrybutora filmowego wykonań artystycznych aktorów dubbingu polskiej wersji językowej dwóch wskazanych w pozwie filmów animowanych. Roszczenie swoje powód wywodził z art. 70 ust. 3 ustawy z dnia 14 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz.U. Nr 24, poz. 83 w brzmieniu obowiązującym w okresie złożenia pozwu, tj. w styczniu 1998 r., jedn. tekst: Dz.U. z 2000 r. Nr 80, poz. 904 – dalej: "Pr.aut."), a w toku procesu powoływał się także na przepis art. 86 § 2 pkt 2 wspomianej ustawy.

Sąd Okręgowy oddalił powództwo po rozważeniu dwóch podstaw zgłoszonego przez powoda żądania. Bezsporne było w sprawie to, że powód jest organizacją zbiorowego zarządzania prawami pokrewnymi autorów, na którą aktorzy dubbingujący przenieśli swoje prawa majątkowe do artystycznych wykonań, natomiast pozwany zajmował się – w ramach prowadzenia działalności gospodarczej – dystrybucją filmów do kin, w tym także – dwóch filmów animowanych określonych w pozwie.

W ocenie Sądu Okręgowego, wynagrodzenia określonego w art. 70 ust. 3 Pr.aut. mogą dochodzić tylko osoby wskazane w tym przepisie, w tym – odtwórcy głównych ról filmowych. Do tej kategorii osób nie należą aktorzy dubbingowi. Ponadto roszczenia mogą być kierowane tylko wobec producenta, nie są natomiast skuteczne w odniesieniu do innych podmiotów rozpowszechniających utwór audiowizualny. Zgodnie z treścią art. 87 Pr.aut., zawarcie przez artystę – wykonawcę z producentem utworu audiowizualnego umowy o udział w jego realizacji przenosi na producenta prawa do rozporządzania i korzystania z wykonania na wszystkich polach eksploatacji, a jedynie podmiotom wymienionym w art. 70 ust. 3 Pr.aut. przysługuje uprawnienie do żądania przewidzianego w nim wynagrodzenia.

Sąd Apelacyjny oddalił apelację strony powodowej, dzielając zasadniczą argumentację prawną Sądu pierwszej instancji. Przyjął, że aktorów wykonujących dubbing (podkładających głos pod inną wersję językową) nie można uważać za odtwórców głównych ról w rozumieniu art. 70 ust. 3 Pr.aut. Określone w tym przepisie roszczenia o wynagrodzenie ma charakter względny i może być kierowane jedynie wobec producenta. Nie wyklucza to jednak możliwości spowodowana umownego przejścia obowiązku zapłaty wynagrodzenia na inny podmiot (np. dystrybutora filmu). Powód nie udowodnił, aby omawiany obowiązek przeszedł na pozwanego na podstawie umowy z producentem, a samo zawarcie umowy licencyjnej producenta z dystrybutorem filmu nie jest jednoznaczne z przejściem obowiązku wypłaty wynagrodzenia wskazanego w art. 70 ust. 3 Pr.aut. Pozwany był dystrybutorem obu filmów, natomiast nie odtwarzał ich publicznie. Ponadto Sąd Apelacyjny stwierdził, że powód nie zgłosił żadnych wniosków mających usprawiedliwić jego roszczenie na podstawie art. 86 ust. 2 pkt 2 Pr.aut. Toteż niemożliwe było ustalenie tego, kiedy i z kim aktorzy zawarli umowy o

wykonanie dubbingu i czy umowy te wprowadzały odstępstwa od reguły określonej w przepisie art. 87 Pr.aut.

W kasacji strony powodowej podniesiono zarzut naruszenia przepisu prawa procesowego, tj. art. 212, 213 § 1 i art. 223 § 1 k.p.c. W zakresie naruszenia przepisów prawa materialnego wskazano art. 86 ust. 2 i art. 70 ust. 3 Pr.aut. Skarżący motywował istnienie legitymacji biernej pozwanego dystrybutora obu wspomnianych filmów w zakresie wynagrodzenia przysługującego artystom – wykonawcom dokonującym dubbingu oryginalnej wersji językowej obu filmów. W ocenie skarżącego, wspomniane prawo do wynagrodzenia ma charakter bezwzględny, a przepis art. 86 ust. 2 pkt 4 Pr.aut. „stanowi fragment bezwzględnego prawa artysty wykonawcy” i „z tego charakteru wynika, że oparte o ten przepis roszczenia mają charakter bezwzględny, a zatem mogą być kierowane do wszystkich, w tym także do dystrybutorów”. W rezultacie powód wnosił o uchylenie wyroku Sądu pierwszej i drugiej instancji i zasądzenie dochodzonej należności w całości, ewentualnie – o przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Bezpodstawne są zarzuty naruszenia przepisów prawa procesowego wskazanych w ramach drugiej podstawy kasacyjnej (art. 393¹ pkt 2 k.p.c.). Prawna motywacja tych zarzutów została dokonana przez skarżącego w sposób lapidarny lub wkomponowano ją w wywód prawny odnoszący się do naruszenia przepisów prawa materialnego. W każdym razie za nietrafny należy uznać zarzut naruszenia art. 212 k.p.c. sformułowany jako niewyjaśnienie istotnych okoliczności sprawy podnoszonych przez powoda, ponieważ dokonane przez oba Sądy ustalenia były wystarczające dla oceny prawnej zasadności zgłoszonego roszczenia przez stronę powodową. Podobnym stwierdzeniem można skutecznie odeprzeć zarzut naruszenia art. 223 § 1 k.p.c., mający polegać na zaniechaniu wszechstronnej oceny materiału dowodowego.

Zarzut naruszenia art. 213 § 1 k.p.c. w związku z art. 228 § 1 k.p.c. miałby polegać na tym, że „w rozumowaniu obu Sądów pominięto okoliczność notoryjną o oczywistym znaczeniu, że rola w utworze audiowizualnym składa się zasadniczo z aspektu ruchowego oraz fonicznego”. W ocenie skarżącego, rozminięciem się Sądu z notoryjnymi faktami okazało się twierdzenie, że „objęcie tantiemizacją dubbingu byłoby rozszerzającą wykładnią ustawowego katalogu ujętego w sposób

zamknięty”. W związku z tak sformułowanymi zarzutami nasuwa się refleksja, że skarżący bezpodstawnie utożsamia kwestię dotyczącą ustaleń faktycznych (które obejmować mogą fakty powszechnie znane w rozumieniu art. 228 § 1 k.p.c.) z wykładnią odpowiednich przepisów ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, tj. art. 70 ust. 3 Pr.aut.

2. W związku z tym, że roszczenie powoda obejmuje okres eksploataowania filmów w 1995 i 1996 r. jego zasadność należało ocenić w świetle stanu prawnego obowiązującego w tym czasie. Należało zatem brać pod uwagę pierwotne brzmienie art. 70 Pr.aut. To samo odnosi się również do przepisu art. 86 omawianej ustawy.

Zgodnie z przepisem art. 70 ust. 3 Pr.aut., producent utworu audiowizualnego jest obowiązany do zapłaty, za pośrednictwem właściwej organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi, reżyserowi, twórcom scenariusza, utworów muzycznych i słowno-muzycznych oraz odtwórcom głównych ról w utworze audiowizualnym – przez czas trwania do nich praw majątkowych – wynagrodzenia proporcjonalnego do wpływów z tytułu rozpowszechniania utworu audiowizualnego w kinach oraz stosownego wynagrodzenia z tytułu umów najmu lub dzierżawy utworów audiowizualnych oraz ich publicznego odtwarzania. Spór między stronami koncentrował się na tym, czy aktorzy dubbingujący główne role filmowe mogą być zaliczeni do grupy „odtwórców głównych ról w utworze audiowizualnym” (w filmie) w rozumieniu przepisów art. 70 ust. 3 Pr.aut. W razie pozytywnego rozstrzygnięcia tej kwestii pojawiał się problem, czy roszczenie o wynagrodzenie przewidziane w tym przepisie mogło być skutecznie kierowane do innego podmiotu niż producent utworu audiowizualnego (np. do podmiotów występujących – jak pozwany – w roli dystrybutora filmów). Dalszym zagadnieniem pozostawało już określenie ewentualnej wysokości omawianego wynagrodzenia. Podnosząc zarzut naruszenia przepisu art. 70 ust. 3 i art. 86 ust. 2 Pr.aut. (przez błędną ich wykładnię i niewłaściwe zastosowanie), skarżący starał się umotywić stanowisko, że aktorzy dubbingujący główne role (w filmie animowanym) należą do grupy „odtwórców głównych ról w utworze audiowizualnym” w rozumieniu art. 70 ust. 3 Pr.aut. Natomiast własną legitymację czynną powód uzasadniał bezwzględny charakter prawa do wynagrodzenia przewidzianego w art. 70 ust. 3 Pr.aut., powołując się na treść art. 86 ust. 2 pkt 4 Pr.aut., stanowiący – według skarżącego – „fragment bezwzględnego prawa artysty wykonawcy”.

Należy podzielić stanowisko Sądu Apelacyjnego, że aktorzy dubbingujący oryginalną wersję językową filmu (utworu audiowizualnego) nie mogą być uznani za odtwórców głównych ról w takim utworze w rozumieniu art. 70 ust. 3 Pr.aut. W omawianej ustawie brak ogólnego określenia „głównej roli w utworze audiowizualnym”, dlatego mógłby pojawić się problem w ogóle odróżnienia od siebie „roli głównej” i roli nie mającej tego charakteru. Należałoby zatem w tym przypadku sięgać do kryteriów związanych z samą istotą utworu audiowizualnego. Wtórne w tej mierze pozostają same artystyczne walory dokonanego dubbingu, a podstawowe znaczenie przyznać należy treści scenariusza filmowego, komponującego odpowiednią fabułę utworu. Rolę główną kreuje zatem aktor, jeżeli grana przez niego postać ma wiodące znaczenie w fabule filmu i w kompozycji dzieła filmowego. Dubbingowanie ma na celu zastąpienie oryginalnej wersji językowej inną wersją językową, przeznaczoną dla określonej widowni. Jeżeli dubbing odnosi się do postaci odtwarzającej rolę główną w utworze audiowizualnym, to nie sposób jednak przyjąć, że stanowi on kreację (w zakresie słowa) równoważną lub ekwiwalentną do kreacji oryginalnej. Słusznie bowiem stwierdził Sąd Apelacyjny, że dubbingowanie utworu audiowizualnego (także aktorów tworzących główne role) nie ma jednak charakteru pierwszoplanowego, albowiem zmierza jedynie do odtworzenia roli innego aktora w nowej wersji językowej. Odtwórczy (w warstwie językowej) charakter dubbingu zastosowanego w utworze audiowizualnym wyłącza możliwość uznania aktorów dubbingujących za odtwórców głównych ról w tym utworze w rozumieniu przepisu art. 70 ust. 3 Pr.aut. Wymienione w tym przepisie podmioty uzyskujące uprawnienie do (dodatkowego) wynagrodzenia, są niewątpliwie twórcami oryginalnymi w zakresie finalnego kształtu utworu audiowizualnego. Nie sposób zatem zakładać, aby intencją ustawodawcy było poszerzenie kręgu tych osób także na aktorów dubbingujących odtwórców głównych ról.

3. W literaturze prawa autorskiego dominuje pogląd, że roszczenie podmiotów (twórców i odtwórców) wymienionych w art. 70 ust. 3 Pr.aut. (w jej brzmieniu pierwotnym) ma charakter względny, wynika *ex lege* i przysługuje tylko wobec producenta utworu audiowizualnego. Zgodnie z art. 18 ust. 3 ustawy nie podlega zrzeczeniu, zbyciu ani egzekucji. Wbrew zatem stwierdzeniu skarżącego, że Sądy nie poddały ocenie charakteru prawnego omawianego roszczenia, w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku wyeksponowano trafnie względny charakter tego roszczenia.

Gdyby roszczenie z art. 70 ust. 3 Pr.aut. miało być skutecznie kierowane przeciwko innym podmiotom niż producent, mógłby to być podmiot nabywający prawa autorskie do utworu audiowizualnego od producenta. Tymczasem w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku przekonywająco stwierdzono, że powód nie wykazał tego, iż obciążający producenta obowiązek zapłaty wynagrodzenia z art. 70 ust. 3 przeszedł w określony sposób (np. na podstawie odpowiedniej umowy) na stronę pozwaną. Nie było zatem podstaw do wywodzenia legitymacji czynnej z konstrukcji następstwa prawnego po stronie pozwanego. W kasacji takich ustaleń zresztą nie kwestionowano. W konsekwencji należałoby stwierdzić bezpodstawność zarzutu naruszenia przepisu art. 70 ust. 3 Pr.aut. przez błędną jego wykładnię i niewłaściwe zastosowanie.

4. Nie można podzielić także zarzutu skarżącego, że Sąd Apelacyjny naruszył przepis art. 86 ust. 2 Pr.aut. W tym zakresie należałoby podzielić argumentację prawną wyrażoną w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. Pozwany był jedynie dystrybutorem obu filmów animowanych, lecz nie odtwarzał ich publicznie. Ponadto trafnie wskazano na to, że powód dla poparcia swoich twierdzeń nie zgłosił żadnych wniosków dla uzasadnienia roszczeń opartych na podstawie art. 86 ust. 2 pkt 4 Pr.aut. W związku z tym niemożliwe było ustalenie, kiedy i z kim aktorzy zawarli umowy o wykonanie dubbingu. W kasacji wyrażono stanowisko, że art. 86 ust. 2 pkt 4 Pr.aut., „stanowi fragment bezwzględного prawa artysty wykonawcy” i „z tego charakteru wynika, że oparte o ten przepis roszczenia mają charakter bezwzględny”. W uzasadnieniu skargi kasacyjnej nie przedstawiono odpowiednio pogłębionej motywacji prawnej mającej przemawiać na rzecz tak sformułowanego bardzo ogólnie stanowiska. Można tylko domyślać się tego, że odwołano się w tej mierze do odosobnionego jednak poglądu prawnego prezentowanego w literaturze prawa autorskiego (przed nowelizacją z czerwca 2000 r.) i wypowiedzianego zresztą dla uzasadnienia bezwzględного charakteru roszczenia o wynagrodzenie wynikającego z art. 70 ust. 3 Pr.aut.

Z przedstawionych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 393⁻¹² k.p.c. orzekł, jak w sentencji. O kosztach postępowania rozstrzygnięto stosownie do art. 98 § 1 k.p.c. i art. 108 § 1 k.p.c.